

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ТЕОРІЯ ТЕКСТУ”

Голуб Д. О.

darja.golub@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-3872-7216>

Університет імені Альфреда Нобеля

Дата надходження 27.05.2020. Рекомендовано до друку 24.06.2020.

Анотація. Програму призначено для студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти першого курсу навчання з галузі знань 03 *Гуманітарні науки*, спеціальності 035 *Філологія* (“Мова та література (англійська)”). Мета навчальної дисципліни – формування уявлення про текст як про об’єкт лінгвістичного дослідження. Практична спрямованість курсу сприяє розвитку вміння володіння словом у професійній діяльності філологів-науковців та філологів-викладачів. Програма навчальної дисципліни містить два змістові модулі: текст як одиниця мовної діяльності; текст як інформаційне ціле. Програма визначає зміст навчальної дисципліни, заплановані результати навчання; орієнтовний перелік питань підсумкового контролю; порядок оцінювання результатів навчання. Програма пропонує список рекомендованої літератури (основної та допоміжної).

Ключові слова: галузь знань 03 гуманітарні науки, спеціальність 035, магістр філології, теорія тексту, лінгвістика.

Голуб Д.А. Университет имени Альфреда Нобеля

Программа учебной дисциплины “Теория текста”

Аннотация. Программа создана для студентов второго (магистерского) уровня высшего образования первого курса обучения отрасли знаний 03 Гуманитарные науки, специальности 035 Филология (“Язык и литература (английский)”). Цель учебной дисциплины – формирование понятия о тексте как об объекте лингвистического исследования. Практическая направленность курса способствует развитию умения владения словом в профессиональной деятельности филологов-ученых и филологов-преподавателей. Программа учебной дисциплины состоит из двух модулей: текст как единица языковой деятельности; текст как информационное целое. Программа определяет содержание учебной дисциплины, запланированные результаты обучения; ориентировочный перечень вопросов итогового контроля; порядок оценки результатов обучения. Программа предлагает список рекомендуемой литературы (основной и дополнительной).

Ключевые слова: отрасль знаний 03 Гуманитарные науки, специальность 035, магистр филологии, теория текста, лингвистика.

Holub D. Alfred Nobel University

The Curriculum of the Academic Course “Theory of Text”

Abstract. The curriculum is designed for master’s degree students majoring in 03 *Human Sciences*, specialism 035 *Philology* (“Language and Literature (English)”). The course curriculum aims at the process of conceptualization of the text as an object of linguistic research. The practical focus of the course promotes the development of the ability to master the word in the professional activities of philologists-scientists and philologists-teachers. The course curriculum consists of two modules: text as a unit of language; text as an informational whole. The curriculum determines the content of the course, learning outcomes; list of issues for final test; procedure of assessing learning outcomes. The curriculum proposes a list of references (main and supplementary).

Key words: field of study 03 Human Sciences, specialty 035 Philology, Master of Arts, theory of text, linguistics.

Програму обов’язкової навчальної дисципліни “Теорія тексту” укладено відповідно до освітньо-професійної програми “Мова та література (англійська)” й навчального плану з підготовки на другому (магістерському) рівні магістрів спеціальності 035 *Філологія*.

Дисципліна забезпечує професійний та особистісний розвиток здобувачів та спрямована на формування уявлення про текст як про об’єкт лінгвостилістичного дослідження. Зміст дисципліни та методи її викладання спрямовані на формування навичок і вмінь використання концептуально-теоретичних та практичних засад функціонування текстів у майбутній професійній на науковій діяльності в сфері філології.

1. Програма навчальної дисципліни складається з 2 змістових модулів.

Змістовий модуль 1. Текст як одиниця мовної діяльності.

Тема 1. Вступ. Поняття "текст".

Лекція 1. Становлення теорії тексту. Текст як предмет дослідження різних наукових дисциплін. Предмет, мета і завдання курсу. Становлення теорії тексту. Багатоаспектність вивчення тексту. Визначення тексту. Функціональний аспект у вивченні тексту. Текст як продукт мовленнєвої діяльності, як результат взаємодії плану вираження та плану змісту. Прагматичний аспект вивчення тексту. Значення фонових знань у сприйнятті тексту.

Семінарське заняття 1. Текст як об'єкт наукового дослідження.

Семінарське заняття 2. Рівні сприйняття інформації в тексті.

Тема 2. Механізми творення тексту.

Лекція 2. Прагматична установка тексту й прагматична установка автора, їх взаємодія. Висловлювання як мінімальна одиниця тексту. Інформаційні та верифікативні висловлювання. Компоненти висловлювання: тема і рема (дане і нове). Темо-рема-тичні послідовності та їх різновиди: темо-рема-тична послідовність із наскрізною темою; темо-рема-тична послідовність із гіпертемою. Поняття структурної зв'язності тексту. Порушення зв'язності тексту як літературно-естетичний прийом. Поняття цілісності тексту. Ключові слова. Види повторної номінації та її основні функції. Міжфразова єдність як семантико-синтаксична одиниця, її різновиди. Абзац як композиційно-стилістична одиниця: функції, види.

Семінарське заняття 3. Текст як одиниця мовної діяльності.

Семінарське заняття 4. Застосування технології текстотворення.

Змістовий модуль 2. Текст як інформаційне ціле.

Тема 3. Текст як інформаційне ціле.

Лекція 3. Текст як мовленнєвий твір, наділений якостями цілісності й зв'язаності. Одиниці тексту: висловлювання, міжфразова єдність, фрагмент. Вербальні й невербальні засоби вираження значення в тексті. Текст як семантико-структурна єдність. Відповідність структури тексту темі, вираженій інформації, умовам спілкування, завданням та обраному стилю викладу.

Семінарське заняття 5. Семантичні й комунікативні категорії тексту.

Семінарське заняття 6. Інформаційна цілісність тексту.

Тема 4. Інформаційна насиченість тексту.

Лекція 4. Поняття інформаційної насиченості та інформативності тексту. Поняття напруженого й ненапруженого тексту. Напруженість викладу у плані змісту та напруженість викладу в плані виразу. Напруженість лексична й напруженість композиційно-синтаксична. Міра прагматичної інформації в тексті. Лінійна структура розгортання тексту і глибинна структура спілкування. Шляхи підвищення інформаційних якостей тексту – інтенсивний та екстенсивний. Інтенсивний спосіб як спосіб згортання інформації; екстенсивний спосіб як спосіб розширення інформації шляхом максимальної деталізації повідомлення.

Семінарське заняття 7. Інформаційна насиченість тексту та інформативність.

Семінарське заняття 8. Способи підвищення інформаційної насиченості текстів.

Тема 5. Текст як відправна точка в декодуванні редактором авторського задуму.

Лекція 5. Контент-аналіз як інструмент редакторської роботи. Контент-аналіз в арсеналі методів дослідження тексту. Контент-аналіз як методика частоти появи в тексті певних одиниць змісту – контентів, що дозволяє робити висновки про наміри творця тексту або можливі реакції адресата. Спрямування методики аналізу змісту на об'єктивне дослідження текстів з метою дослідження соціальних процесів (об'єктів, явищ), які ці тексти представляють. Основні умови контент-аналітичного дослідження: об'єктивність, систематичність, наукова строгість, репрезентативність, наявність кількісних характеристик. Завдання дослідження змісту в тексті.

Семінарське заняття 9. Контент-аналітичне дослідження тексту.

Семінарське заняття 10. Одиниці аналізу змісту в тексті та методика аналізу змісту.

2. Заплановані результати навчання

Під час опанування курсу здобувач:

- володіє знаннями щодо основних ознак тексту, його властивостей і закономірностей побудови тексту та комунікативного побутування, щодо сучасних наукових підходів та напрямів у вивченні тексту;
- розрізняє різні рівні інформації в текстовому повідомленні;
- вміє застосовувати знання суміжних філологічних наук та дисциплін у вивченні тексту;
- вільно володіє термінологією, базовими поняттями дисципліни;
- логічно, правильно і зрозуміло, аргументовано висловлює думку в усній та письмовій формі;
- активно використовує мовленнєві засоби та отримані знання у професійній діяльності філолога-науковця, філолога-викладача та ін. в умовах відкритого професійного спілкування;
- володіє навичками самостійного аналізу тексту, встановлює зв'язки між теоретичними знаннями та їх практичним використанням;
- володіє методами та прийомами дослідницької та практичної роботи з текстом;
- визначає проблему і шляхи її вирішення у сфері дослідження тексту, чітко формулює мету і завдання своєї діяльності.

3. Орієнтовний перелік питань підсумкового контролю

1. Становлення теорії тексту. Визначення тексту.
2. Функціональний аспект у вивченні тексту.
3. Прагматичний аспект вивчення тексту.
4. Значення фонових знань у сприйнятті тексту.
5. Прагматична установка тексту і прагматична установка автора: їх взаємодія.
6. Висловлювання як мінімальна одиниця тексту.
7. Інформаційні та верифікативні висловлювання.
8. Компоненти висловлювання: тема і рема.
9. Темо-рематичні послідовності та їх різновиди: темо-рематична послідовність із наскрізною темою; темо-рематична послідовність із гіпертемою.
10. Диктум та модус.
11. Поняття структурної зв'язності тексту.
12. Порушення зв'язності тексту як літературно-естетичний прийом.
13. Поняття цілісності тексту. Ключові слова.
14. Види повторної номінації та її основні види.
15. Міжфразова єдність як семантико-синтаксична одиниця.
16. Абзац як композиційно-стилістична одиниця.
17. Різновиди міжфразових єдностей.
18. Поняття класичного абзацу та його різновиди.
19. Функції абзацу в різних текстах.
20. Поняття інформаційної насиченості та інформативності тексту.
21. Поняття напруженого і ненапруженого тексту.
22. Напруженість викладу в плані змісту й виразу.
23. Напруженість лексична і напруженість композиційно-синтаксична.
24. Способи створення структурно напруженого тексту.
25. Міра прагматичної інформації в тексті.
26. Невідповідність обсягу інформації, закладеного в тексті, та обсягу інформації, сприйнятого читачем.
27. Лінійна структура розгортання тексту.
28. Шляхи підвищення інформаційних якостей тексту: інтенсивний та екстенсивний.

4. Порядок оцінювання результатів навчання

Підсумкова оцінка по дисципліні виставляється за 100-бальною шкалою згідно “Положення про організацію освітнього процесу”. Завданнями поточного модульного контролю знань здобувачів є перевірка та оцінка:

- а) систематичності та активності роботи здобувача на аудиторних заняттях;
- б) виконання завдань, виданих для самостійного опрацювання;
- в) виконання модульних контрольних завдань;

г) розуміння та засвоєння матеріалу, набутих навичок та вмінь самостійно опрацьовувати матеріал, самостійно працювати з літературою та іншими джерелами, осмислювати та узагальнювати зміст теми та розділу, а також умінь усно чи письмово подавати матеріал у вигляді презентації, відповідей на запитання тощо.

Результати поточного контролю знань здобувачів вищої освіти входять як складові елементи до загальної (остаточної) оцінки знань здобувачів з певної дисципліни.

Оцінка рівня роботи здобувача на семінарських (практичних) заняттях здійснюється в межах 100 балів. Здобувачне допускається до заліку, якщо за результатами роботи протягом семестру він отримав менше 36 балів. Викладач, який веде семінарські заняття, визначає перелік завдань, що повинні бути виконані студентом для допуску до екзамену. У разі їх виконання здобувач допускається до складання заліку з оцінкою роботи на семінарських заняттях 36 балів. У такому випадку результати заліку оцінюються в діапазоні від 0 до 40 балів (включно). Залік проводиться у вигляді письмової роботи, що містить завдання з розв’язання задач та аналізу ситуацій. Якщо здобувач за результатами підсумкової залікової роботи набрав менше 24 балів, він отримує незадовільну підсумкову оцінку, незалежно від його результатів за іншими складовими.

4.1. Розподіл балів за змістовими модулями, темами та формами діагностики

Теми та форми діагностики	Максимальна кількість балів
Змістовий модуль 1	
Тема 1 – лекція, семінар, дискусія за матеріалами лекції та вивчених джерел, презентація.	15
Тема 2 – лекція, семінар, дискусія за матеріалами лекції, ділова гра.	15
Змістовий модуль 2	
Тема 3 – інтерактивна лекція, семінар, диспут.	15
Тема 4 – лекція, семінар, дискусія за матеріалами лекції, самостійна робота з науковими джерелами, есе.	25
Тема 5 – лекція, семінар, самостійна робота з пошуком інформації в Інтернеті, презентація, підсумкова контрольна робота.	30
Усього за роботу під час вивчення дисципліни	100

4.2. Шкала оцінювання

Оцінка за шкалою ECTS	Шкала рейтингу	Оцінка за національною (чотирибальною) шкалою
A	90-100	5 (відмінно)
B	82-89	4 (дуже добре)
C	75-81	4 (добре)
D	67-74	3 (задовільно)
E	60-66	3 (достатньо)
FX	35-59	2 (незадовільно) – потрібно допрацювати матеріал перед тим, як складати
F	1-34	2 (незадовільно) – з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Рекомендована література

Основна

1. Гальперин И. Р. *Текст как объект лингвистического исследования*. Москва: Наука, 1981. 340 с.
2. Гвенцадзе М. А. *Коммуникативная лингвистика и типология текста*. Тбилиси: Ганатлеба, 1986. 316 с.
3. Джанджакова Е. В. *Стилистика художественного текста*. Москва: Ин-тим. Мориса Тереза, 1990. 340 с.
4. Домашнев А. *Интерпретация художественного текста*. Москва: Просвещение, 1999. 208 с.
5. Золотова Г. А. *Роль ремы в организации и типологии текста*. Москва: Наука, 1979. С. 113–133.
6. Лизанчук В. В. *Методи збирання і фіксації інформації в журналістиці*: Навч. посіб. Київ: НМК ВО, 1991. 260 с.
7. Михайлин І. Л. *Основи журналістики*. Київ: Центр учбової літератури, 2011. 496 с.
8. Різун В. В. *Нариси про текст. Теоретичні питання комунікацій і тексту* Київ: Київ.ун-т ім. Тараса Шевченка, 1998. 246 с.
9. Серажим К. *Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність*. Київ: Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, 2002. 392 с.
10. Серажим К. С. *Текстологія: елементи тексту й апарат видання*. Київ: Київський університет, 2012. 528 с.
11. *Сучасна українська журналістика: Поняттєвий апарат* / За ред. А. З. Москаленка. Київ: Київ. ун-т ім. Тараса Шевченка, 1997. 200 с.

Додаткова

12. *Автор и текст*: Сб. статей. / Под ред. В. М. Марковича и Вольфа Шмида. Санкт-Петербург: Наука, 1996. Вып. 2. 480 с.
13. Андреева Е. С. *Диалектика текста. Опыт логико-лингвистического синтеза*. Москва: Макс-пресс, 2002. 190 с.
14. Бахтин М. М. *Проблема речевых жанров // Эстетика словесного творчества*. Москва: Искусство, 1979, 424 с.
15. Вакуров В. Н. *Стилистика газетных жанров*. Москва: Изд-во МГУ, 1978. 181 с.
16. Васильева А. Н. *Газетно-публицистический стиль речи*. Москва: Русский язык, 1982. 134 с.
17. *Васильева А. Н. Художественная речь*. Москва: Русский язык, 1983, 256 с.
18. Виноградов В. В. *О теории художественной речи*. Москва: Высшая школа, 1971. 239 с.
19. Гак В. Г. *Повторная номинация на уровне предложения // Синтаксис текста*. Москва: Наука, 1979. С. 91–102.
20. Иссерлин Е. М. *Официально-деловой стиль*. Москва: Московский полиграфический институт, 1970. 40 с.
21. Иссерлин Е. М. *Стиль научно-популярной литературы*. Москва: Московский полиграфический институт, 1972. 80с.
22. Каменская О. Л. *Текст и коммуникация*. Москва: Высшая школа, 1990. 152 с.
23. Квитко И. С. *Термин в научном документе*. Львов: Вища школа, 1976. 125 с.
24. Колшанский Г. В. *Контекстная семантика*. Москва: Либроком, 2010. 160 с.
25. Колшанский Г. В. *Коммуникативная функция и структура языка*. Москва: УРСС, 2005. 210 с.
26. Кухаренко В. А. *Интерпретация текста*. Одесса: Латстар, 2002. 292 с.
27. Лосева Л. М. *Как строится текст*. Москва: Просвещение, 1980. 80 с.

28. Лотман Ю. М. *Структура художественного текста / Об искусстве*. Санкт-Петербург: “Искусство – СПб”, 1998. С. 14–285.
29. Лотман Ю. М. *Культура и взрыв*. Москва: Гнозис, 1992. 260 с.
30. Мамалыга А. И. *Структура газетного текста*. Київ: Вища школа, 1983. 137 с.
31. Новиков А. И. *Семантика текста и ее формализация*. Москва: Наука, 1983. 215 с.
32. Одинцов В. В. *Стилистика текста*. Москва, 2004. 264 с.
33. Смирнов А. В. *Логика смысла*. Москва: Языки славянской культуры, 2001. 460 с.
34. Солганик Г. Я. *Стилистика текста*. Москва: Флинта, 2002. 280 с.